

gramom, koji je išao za tim, da se državnopravni odnošaj između Hrvatske i Ugarske preinači tako, da se sjedinjenjem hrvatskih zemalja Hrvatske, Slavonije, Dalmacije, Vojne Krajine i Rijeke obrazuje od Ugarske nezavisna političko-teritorijalna cjelina s banom na čelu, a s hrvatskim narodnim jezikom kao službenim. U literarnom je opet obziru imala stranka pred očima kulturnu zajednicu još i sa Hrvatima u Bosni, pa Slovencima i Srbima s jednim književnim jezikom „ilirskim“.

Obrazovanje obiju stranaka odmah je dovelo do sudara među njima kod prvih izbora županijskoga činovništva (restauracije) u Hrvatskoj. No dok su se pokušaji madžaronâ u križevačkoj i varaždinskoj županiji odmah pokazali kao bezuspješni, vodstvo stranke upe potom sve sile, da uz pomoć brojnih Turopoljaca plemića izbornika dobije u svoje ruke zagrebačku županiju. Međutim restauracija obavljena 30. maja 1842. u Zagrebu svrši se konačno tako, da su madžaroni bili na biralištu izigrani, a ilirska stranka pobijedila. Za osvetu uzeše potom madžaroni sustavno crniti ilirsku stranku i kod ugarske vlade (kod palatina nadvojvode Josipa) i na dvoru (kod kralja Ferdinanda) kao „veleizdajničku“ i „rusofilsku“, tako da je nato imenovan banom Erdeljac grof Franjo Haller (16. juna 1842.) sa zadaćom, da uredi hrvatske prilike. Ma da su ga Iliri svečano dočekali, kad je ulazio u Zagreb, ipak grof Haller predloži dvoru kao najzgodnije sredstvo za umirenje Hrvatske, neka se zabrani ime ilirsko. Budući da se oko toga vremena na ilirsku agitaciju među bosanskim katolicima potužila u Beču i carigradska porta, kralj Ferdinand izda naredbu (11. jan. 1843.), kojom bješe zabranjeno ime ilirsko (ilirizam, Ilirija, ilirski jezik) i svi znaci ilirski (naročito grb: polumjesec i zvijezda), ali uz dodatak, da kralj „ne želi, da se razvijanje narodnoga jezika sprečava, i da će podupirati municipalna prava Hrvatske protiv svih navala“. Sada uzmu Gajeve „Ilirske novine“ ime „Narodne novine“, dok se ilirska stranka prozove „narodnom“. Podjedno je u Hrvatskoj uvedena stroga cenzura za sve vrsti tiskopisa, koju je vršio Madžar profesor pravoslovne akademije Mátsik, zamijenivši dotadanjega oduševljenoga prijatelja Iliraca profesora Stjepana Moyzesa, rodом Slovaka. Zabrana ilirskoga imena bješe težak udarac za hrvatske narodne preporoditelje, a najviše za Ljudevita Gaja, koji odsada — bez svoje krivnje — igra tek sporednu ulogu u daljem hrvatskom političkom životu. No ovom je zabranom ipak samo trpjela literarna strana pokreta.